

SZABÓ PÉTER

„Álljunk bele, ha kell...”, avagy a magyar fiatalok közéleti aktivitása

A fiatalok korosztályát a hozzájuk kötődő sztereotípiák alapján lázadónak (Szabó, 2014; Szabó – Oross, 2021), öntörvényűnek írjuk le, melyek az ifjúságot általánosítva jellemzik egy-egy tulajdonságot kiragadva, figyelmen kívül hagyva az egyedi sajátosságokat és gondolkodásbeli különbségeket. A korosztály bizonyos része tiltakozik, amikor a családtagok és a tapasztaltabbnak tartott felnőttek véleményt fogalmaznak meg róluk vagy iránymutatást kívánnak nyújtani. Ellentmondanak a „bölcst” gondolatoknak, melyek pedig - később belátva - csak védelemként szolgálnak, megóvva őket a csalódásoktól. Belegondolva, ez igaz a családi és iskolai közösségi viszonyokra, azonban amikor a fiatalok közéleti aktivitását és véleménynyilvánítását vagy annak hiányát szeretnénk megérteni, azt látjuk, hogy ezen a szinten közülük már kevesebben állnak ki az igazukért vagy fogalmazzák meg gondolataikat. Az ebben a nézetben megjelenő disszonancia megértésére kívánok magyarázatot találni, áttekintve azt, hogy milyen tevékenységformák és gondolatok határozzák meg a fiatalok politikai és közéleti témájú cselekedeteit és, hogy milyen aktivitási potenciállal rendelkeznek, alapul véve a Magyar Ifjúság Kutatás¹ 2020 felmérés adatait.

A fiatalok politikához való viszonya

Az ifjúság politikai aktivitásának kutatása az 1989–1990-es rendszerváltást megelőzően is már hangsúlyos volt, azonban kutatási témává azt követően vált (Szabó – Kern, 2011). A fiatalok fejében a politika egy nehezen értelmezhető kifejezés, amely világtól távol kívánnak maradni, mert tisztességtelennek látják azt. A fiatal korosztályt eltérőképpen jellemzik a kutatók. Van, aki csendes generációról ír (Székely, 2017), míg mások szerint a fiatalok olyan ügyek mentén „politizálnak”, melyek érintik őket (Szabó, 2014) és a véleményük artikulációjával kívánnak változást elérni vagy az adott állapot, helyzet fenntar-

¹ A nagymintás ifjúságkutatások az ezredforduló óta zajlanak négyévente (Ifjúság2000, Ifjúság2004, Ifjúság2008, Magyar Ifjúság 2012, Magyar Ifjúság Kutatás 2016, Magyar Ifjúság Kutatás 2020), 8000 fő megkérdezésével. A 15–29 éves fiatalok élethelyzetének, életeseményeinek, életmódjuknak és jellegzetes problémáiknak megismerése a kutatás célja.

tására törekednek. Szabó Andrea és Kern Tamás (2011) az ifjúságra a történések elszenvetőként hivatkozik, akik így elfogadták azt, hogy kiestek a politikusok érdeklődési köréből. Ezt bizonyítják a Magyar Ifjúságkutatás első éveiben felvett adatok is, 2000-ban a fiatalok 55 százalékának alig keltette fel az érdeklődését a politika világa, mely 2004-re és 2008-ra sem változott, sőt kismértékben nőtt is (60 %). Ugyanakkor, mint arra Szabó – Oross (2021) rámutat, a politikai aktivitás csökkenése nem azonosítható feltétlenül politikai érdektelenséggel. Ebben szerepe inkább a felnőtté válás eseményeiként azonosított mérföldkövek elérésének kitolódásában van. Amíg a fiatal a szüleivel él és esetleg nincs önálló keresete, nem kell feltétlenül foglalkoznia a rá váró kötelezettségekkel és a megélhetés költségeivel szembesülnie; azzal, hogyan ossza be a jövedelmét, hogy a hónap végén ne érzék kellemetlenségek. A politikusok által hozott rendelkezések még kevésbé határozzák meg az ő életüket, nem szükséges aktívan figyelemmel kísérniük a törvényi változásokat, melyek irányadóak az életükre. Ebben az életkorban nem is feltétlenül foglalkoztatja a fiatal a politika világa, nem követi aktívan a politikai történéseket. A közéleti események iránti nyitottságra hatással van az intézményi bizalom és az ország demokratikus helyzetének megítélése is. A különböző intézményekbe, szervezetekbe és testületekbe vetett bizalom alacsony szintje és a demokráciával szembeni fenntartások a politikától való elfordulást vonják, vonhatják maguk után.

A fiatalok közéleti aktivitása

A fiatalok vélekedése szerint a „jó állampolgár” az a személy, aki tájékozott a közügyekben, részt vesz a választáson, és akinél az aktív politizálás együtt jár az önálló véleményformálással is (Szabó – Kern, 2011). A Magyar Fiatalok 2021 kutatás arra mutat rá, hogy a korosztály 71 százaléka venne részt egy esedékes országgyűlési választáson (Bíró-Nagy – Szabó, 2021). A különböző tevékenységformákat vizsgálva azonban (bejelentett tiltakozás, petíció aláírása, kítűző viselése, online aktivitás) alacsony azok aránya, akik ily módon fejezik ki véleményüket. A politikai cselekvésformák tekintetében a fiatalok harmada tekinthető aktívnek, három százalék azok aránya, akik igazán aktívak. Ugyanakkor megállapítható, hogy azon fiatalok, akik már korábban is éltek a véleménynyilvánítás lehetőségével, ők később is mobilizálhatók és más aktivitási formák felé is nyitottnak tekinthetők (Szabó – Kern, 2011).

A közélet formálása felé leginkább nyitott ifjúság előnyben részesíti az aláírások gyűjtését és a tiltakozó nyilatkozatok kézjeggyel való ellátását, melyekről elmondható, hogy csekély személyes kockázattal és bevonódással járnak (Szabó – Kern, 2011). A fiatalok jövőre vonatkozó aktivitási potenciálja igazolja is ezt, a megkérdezettek 40 százaléka venne részt direkt demokratikus tevékenységekben². Oross – Szabó (2017) az előbbi részvételformákat erőforrás és bevonódás szempontjából különbözteti meg. A politikai tiltakozásban való aktivitás sok erőforrást és intenzív bevonódást megkövetelő formák, az emellett megjelenő és azt kiegészítő tiltakozó levelek aláírásában való részvétel alacsonyabb bevonódást kíván meg. A későbbi, választási részvételhez nem köthető politikai véleménynyilvánítási formákban való aktivitásra hatással van az is, hogy a fiatal megmozdulásai saját megítélése szerint mennyire voltak hatásosak. Amennyiben úgy látja, hogy cselekedete nem érte el a célját, egyszerűen alkalmanként marad meg az esemény az emlékeiben.

Oross és Szabó (2017) az Aktív Fiatalok Magyarországon³ kutatássorozat longitudinális adatait összehasonlítva rámutat, hogy 2015-re, két év alatt megnőtt azok aránya, akikre nem volt jellemző politikai participáció, ugyanakkor a fiatalok között többen voltak aktívak, mint 2013-ban. A felsőoktatásba járó fiatalok körében készült felmérés szerint a válaszadók negyede (26 %) többféle aktivitási formában is részt vett.

A kutatási terület szakirodalmában sokat tárgyalt tézis, hogy a vélemények kifejtésében szerepe van az oktatás mellett a családnak, a kortárscsoportnak, valamint a médiának is (Bognár – Szabó, 2017). A demokrácia első lépcsőfokaként azonosíthatjuk az iskolák tanulóinak képviselői rendszerét, a diákönkormányzatot (DÖK). A fiatalok kicsiben és a mindennapi jól ismert közegben ismerkedhetnek meg a demokratikus döntéshozatallal, amely azonban nem valósul meg maradéktalanul, mutat rá Csáki (2011). A diákok egy részének választása és a szavazásban való részvétel lehetősége nem saját döntésként érvényesül, akár a teljes folyamatból is kimaradnak, kimaradhatnak.

² A szerzők a kifejezés alatt megkülönböztetik a legális tiltakozást és a kampányaktivitást, illetve ezek kombinációját.

³ Az Aktív Fiatalok Magyarországon egy nagymintás kérdőíves adatfelvétel, mely a magyar egyetemisták politikai aktivitására és részvételére koncentrált kutatás. A felmérés első hulláma 2011/2012-ben indult, majd a következő adatfelvételekre 2013-ban, 2015-ben és 2019-ben került sor (Szabó 2014: 13–17.).

Az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatássorozat 2013-as felvétele során is látható a diákönkormányzatiság működésére vonatkozóan, hogy a megkérdezett egyetemisták több mint fele (52 %) nem állt kapcsolatban korábbi oktatási szintek valamelyikén fiatalokat képviselő érdekvédelmi szervezettel (Laki – Szabó, 2014). Véleményem szerint ennek több oka is van. Az oktatási rendszerben nincs lehetőség részletesen és átfogó módon megismerkedni az állampolgársághoz kötődő jogokkal, jellemzően a végzősök történelem tananyagának utolsó oldalain szereplő ismeretekre már nem jut idő, vagy maga a pedagógus nem kíván róla részletesen beszélni. Másrészt, iskolánként eltérő, hogy egy-egy diákönkormányzat mennyire számottevő múlttal, hagyománnyal és beágyazottsággal rendelkezik, milyen rendszerességűek a DÖK-gyűlések és mennyiben érvényesülhetnek a diákok igényei, mennyire adnak teret a kéréseiknek.

Beszélgetés egymás között a közéletről

A politika kifejezés jelentéséből adódóan egy közösség ügyeinek gyakorlásáról van szó, ki többet és aktívabban, ki kevesebbet és úgymond tudat alatt foglalkozik a közélettel. Erre mutat rá az a felsőfokú oktatási intézménybe járó fiatalok körében készült felmérés⁴, melyből kiderül, hogy a fiatalok jelentős többsége (90 %) eltérő rendszerességgel beszél kortársaival közéleti kérdésekről és társadalmi problémákról (Bognár – Szabó, 2017), emellett túlnyomó többségük (86 %) nagy vonalakban vagy teljes mértékben egyetért szülei politikai világnézetével. A megkérdezett fiatalok válaszai alapján arra következtethetünk, hogy a családi környezetben a közélet témája eltérő gyakorisággal kerül szóba, a megkérdezettek több mint harmadánál (35 %) ritkán merül fel a téma, 17 százalékuk esetében pedig gyakran előfordul, hogy a politikáról beszélnek. Kijelenthető, hogy a közélet iránt jobban érdeklődő fiatalok többsége a felsőfokú oktatási intézménybe járó hallgatókból és a diplomások közül kerül ki (Oross – Szabó, 2017). Ők olyan családokban nevelkednek/nevelkedtek fel, ahol jellemzően a szülők is magasabb társadalmi státuszúak. Továbbá, az otthoni beszélgetések során gyakrabban felmerülő közéleti és politikai kérdések rendszeres megvitatása is hozzájárul a fiatalok nyitottságához és véleményük felvállalásához, amennyiben úgy érzékelik, hogy valamilyen igazságtalanság érte őket. Szerepe van továbbá annak is, hogy a

⁴ Aktív Fiatalok Magyarországon, 2015.

családban mennyire jellemzi a mindennapok részét a közéletről folytatott beszélgetés, melynek hiánya kétféle hatással lehet a fiatal közéleti gondolkodására. Egyrésztől lehet, hogy éppen ez indítja el a politikai véleményalkotásra, másrészt megtörténhet az is, hogy az lesz számára az egyértelmű, hogy ezzel a területtel nem kell foglalkozni.

A családi és ismerősi kapcsolatok mellett jelentős szereppel bírnak a kortárs csoportok, ahol indirekt és látens politikai szocializáció valósul meg (Bognár – Szabó, 2017), ugyanis a fiatalok akarva-akaratlanul a médián és a korábban említett ágenseken keresztül érintkeznek a politikai közbeszéddel. Az azonos korú barátokkal és ismerősökkel folytatott beszélgetések másik hozadéka pedig az, hogy szerepe lehet egy politikai szempontból eleve aktívnak tekinthető barát unszolásának vagy ajánlásának, hogy a fiatal elszánja magát arra, hogy formális keretek között, egy ifjúsági politikai szervezet tagjaként aktívan formálja a közéletéről folyó beszélgetést. Ösztönzőként hathat a politika iránt érdeklődő barát olyan társaira is, akik esetleg korábban még csak ismerkedtek a közéletiséggel, segítségükre lehet az aktivizálódásra vonatkozó döntés meghozatalában.

Az online tér és szerepe a korosztály véleményformálására

Kálóczi (2014) a fiatalokat választáson való részvételük és politikai aktivitásuk alapján sorolta csoportokba. Az apatikus fiatalok körében alacsony a politikai érdeklődés és a választástól távolmaradással egyfajta protest szerep jellemzi őket, továbbá elutasítják az internetes véleménynyilvánítást. A passzív fiatalok bizonyos fokig érdeklődnek a politikai események iránt, azonban ők sem vesznek részt a választáson. Politikától való elfordulásuk ellenére képeket és videókat megosztanak, valamint eseményeket hoznak létre. A konformistáként azonosított személyek szintén alacsony politikai érdeklődéssel bírnak, a választásokon aktívak, pártpreferenciával is rendelkeznek és képességeik, lehetőségeik alapján bele is szólnak a politikába. Körükben az internet jelentősége nőtt, a passzívokhoz képest az internetes szavazásokban is részt vesznek. A bizonytalan konformisták alacsony vagy közepes politikai érdeklődése a választáson való részvétellel társul, ők azonban nem pártválasztók. A medián-szavazóként, résztvevőként és rendszerkritikus résztvevőként azonosított fiatalok közepes vagy magas politikai érdeklődéssel rendelkeznek és a választásokon is aktívak. Az utóbbi csoport tagjai nem tekinthetők pártválasztónak.

A virtuális térre demokratizálódásként tekintő nézet nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket (Oross – Szabó, 2017), nem alakultak nagy számban olyan csoportok az online térben, akik az addigi személyes részvétel útján ne tudták volna hallatni a hangjukat. A politikai aktivizmus területén egyre nagyobb szerep jut az internetnek, melyet a szerzők újrészvételeként írnak le. Az online világban a többi formához képest az egyéni bevonódás szintje akár minimálisra is csökkenthető. A fiatalok kevesebb, mint felére (47 %) a politikai jellegű bejegyzések kedvelése, negyedére (24 %) a hozzászólás írása jellemző. Közel azonos arányban (23 %) találunk olyan fiatalokat, akik bejegyzést tesznek közzé, 4 százalékuk blogolás formájában fejezi ki véleményét.

Bene (2017) az aktivitással kapcsolatban arra mutat rá, hogy az állításuk szerint magasabb politikai érdeklődéssel rendelkező válaszadók nagyobb valószínűséggel hoznak létre politikai tartalmakat, úgyszintén a politikai befolyásolási szándékkal bíróról nagyobb bizonyossággal mondhatjuk, hogy politikai információkat osztanak meg. Az internet világa lehetőséget nyújt az egyén számára, hogy véleménye kifejtéséhez politikai kommentátorrá és civil újságíróvá váljon (Böcskei – Német, 2021).

A koronavírus-járvány hatással volt-e a fiatalok közéleti érdeklődésére?

Abban a kérdésben, hogy a pandémia mekkora és esetleg tartósnak tekinthető változást eredményezett-e a fiatalok politikai érdeklődése szempontjából, megoszlanak a vélemények és további vizsgálatokra van szükség a témában. Egy, azonban bizonyosnak látszik: a koronavírus-járvány hatással volt a fiatalok politikai gondolkodására is. Szabó és Oross (2021) szerint közvetlenül és elsődleges hatásként nem a járványhelyzet miatt nőtt meg a fiatalok közélet iránti nyitottsága, hanem az egészségügyi jellegű útmutatásokat megkívánó esemény politikai térben való megjelenésének tudható be a hatás. Nem lehet egyértelműen kimondani, behatárolni azt, hogy mely korcsoportot érintette leginkább negatív módon a járványhelyzet, de talán vitán felül áll az, hogy a középiskolás és egyetemista korosztály volt az, amelyet a korlátozások leginkább érintettek. A szociális életét kibontakoztatni és szélesíteni kívánó fiatalság visszaszorult az otthoni környezetbe, érintkezéseik jelentős része a családi viszonyokra szűkölt, a kortársakkal való kapcsolattartás pedig az online térbe helyeződött át (Nagy – Fekete, 2020; Fekete, 2021). Mint a többség, a fiatalok is a döntéshozókra figyeltek és ez által váltak politikai szempontból

tudatosabbakká, a korosztály egy részének érdeklődése a közélet felé terelődött.

A Magyar Fiatalok 2021 kutatás a korosztály megnövekedett politikai érdeklődésére mutat rá. Az ötfokú skálán mért átlagérték (2,43 átlagpont) az eddigi felmérések esetében a „legmagasabb” politika iránti nyitottságot mutatta a válaszadók körében (Bíró-Nagy – Szabó, 2021), mely továbbra sem tekinthető kiemelkedő változásnak, ugyanakkor a fenti feltevéseknek alapot adhat. A válaszadók nemét és a lakóhely településtípusát tekintve leírható, hogy a férfiak és a fővárosi lakóhellyel rendelkezők továbbra is jobban érdeklődnek a közéleti események iránt, mint a nők vagy a más közigazgatási egységbe sorolt válaszadók. Jól láthatóan a fiatalokban megfogalmazódik egy olyan gondolat, hogy a politika nem kíván az ő érdekeikkel foglalkozni, mely így az ifjúság közönyösségéhez vezethet, ugyanakkor a választásokon magas részvételi arányt látunk, a megkérdezettek több mint kétharmada (71 %) megjelenne szavazóként. A fent említett kutatás alapján leírható, hogy a fiatalokra leginkább a civil aktivitás (20 %) és a tüntetésen való részvétel (19 %) jellemző. A jövőbeli aktivitásra vonatkozóan petíció aláírásával (26 %) állnának ki egy ügy mellett, valamint esetlegesen a bojkott eszközéhez folyamodnának (23 %).

A Magyar Ifjúságkutatás felmérései alapján leírható, hogy 2012-ben volt a politikai érdeklődés mélypontja, a csúcspont a 2020-as adatfelvételhez köthető (Marián, 2022), mely együtt jár az apolitikusok számának 2008-hoz viszonyított legalacsonyabb, 33 százalékos arányával. Ezek az adatok is arra mutatnak rá, hogy a koronavírus-járvány mellett a korábbi, közoktatási, valamint felsőoktatási rendszerben történt kormányzati beavatkozások és átalakítások is hatást gyakorolhattak a korosztály gondolkodásmódjára, ami a politikához fűződő viszonyt illeti. A fiatalok 6 százaléka vett részt korábban politikai nyilatkozatok és kezdeményezések aláírásában, 8 százaléka aláírások gyűjtésében, 4 százaléka pedig tüntetések és utcai felvonulások résztvevője volt. A megkérdezettek 8 százaléka ezen aktivitási formák közül egyben vett részt, az ifjúság kis részére igaz az, hogy több véleménynyilvánítási formában is kipróbálta már magát, 3 százaléka a felsoroltak közül kettőben, 1 százalék pedig mindhárom részvételi tevékenységben hallatta a hangját vagy kifejezte véleményét.

A fiatalok közéleti aktivizmusa tekintetében megfigyelhető alacsony potenciálra rávilágít az az adat, miszerint a demokrácia kifejezés hallatán a

megkérdozettek többsége (33 %) gondol részvételre, tehát a közügyekbe való beleszólás lehetőségére (Kovács, 2014). Kovács (2014) szerint az ifjúság passzív szemlélődése és a befolyásolási készség hiánya mellett szerepe van annak a tényezőnek is, hogy a közéleti eseményekben fenntartásokkal, aggályaikat megfogalmazva vesznek részt vagy elzárkóznak attól. A megkérdozettek 28 százaléka szerint a tüntetésen való részvétel miatt hátrányt szenvedhetnek. A korosztály 60 százaléka ezt nem tartja valószínűnek, ugyanakkor nem is tudja azt kizárni, csupán a fiatalok 12 százaléka van arról meggyőződve, hogy az ilyen jellegű véleménynyilvánítás következtében nem érheti őket semmilyen retorzió.

A fiatalokban alappal vagy alaptalanul élő gondolatot Szabó és Kern (2011) fejt ki, amikor arról ír, hogy a magyar lakosság elutasítja a rendszerellenes megmozdulásokat és a véleménynyilvánítás esetén a rendszerkonform jelleg dominál, mely oka lehet annak, hogy a tüntetések jellemzően rövid életűek és - néhány kivételtől eltekintve - a kívánt cél elérése nélkül érnek véget. Az elégedetlenség azonban egy idő után akkorára duzzadhat (Szabó – Kern, 2011; Uherkovich, 2017), mely egy kiszámíthatatlan veszélyforrásként az aktuális hatalom feje felett lebeghet Démoklész kardjaként. Ugyanakkor a meg nem értettség, valamint a politikai vezetés fiatalok felé irányuló figyelmének hiánya Európában a szélsőségesen gondolkodó pártok megerősödését hozhatja (Sloam, 2016) és kiválthatja az érintett társadalmi csoport aktivizálódását. Weiss (2020) több, európai uniós példát is megemlít, amikor a fiatalok a tiltakozást választották nemtetszésük demonstrálására.

Önkéntesség a fiatalok körében

Kerpel-Fronius – Nagy – Fazekas (2022) tanulmányukban a KSH Munkaerő-felmérés adatai alapján utalnak arra, hogy a nők esetében nagyobb az önkéntességre való hajlandóság. A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 kutatásban fény derült arra, hogy a fiatalok 16 százaléka végzett többségében szociális területen önkéntes munkát a kérdezést megelőző időszakban, közülük is a 15-19 évesek tekinthetők a legaktívabbnak, melyet a szerzők az iskolai közösségi szolgálattal magyaráznak, mely 50 óra kötelezően elvégzendő segítő tevékenység a diák által választott helyen és időbeosztással. A kedvezőbb társadalmi státusszal rendelkező szülők gyermekei között több olyan személyt találunk, akik ellenszolgáltatás nélkül tettek már valami hasznosat. A mögöttes tényezők vizsgálá-

lata során kiderül, hogy a fiatalok belső indíttatásból végeznek önkéntes tevékenységet (54 %), 22 százalékuk a kapcsolatépítés miatt vállal ilyen jellegű plusz „terhet”. Az önkéntes munka végezhető intézményi vagy szervezeti keretek között és emiatt szerteágazó területeket érinthet, melyek között megemlíthetjük az ifjúság ügyét is. A megkérdezettek harmada ismer olyan szervezetet, amely a korosztály segítségével foglalkozik, azonban egy ilyen szervezet életében való részvétel alig azonosítható körökben. A fiatalok 3 százaléka vesz részt rendszeresen az alkalmakon, ugyanakkor 8 százalék nem ismer ilyen közösséget a lakóhelyén. A diákönkormányzat szintén egy olyan szervezet, mely nevéből adódóan a fiatalok érdekképviselésével foglalkozik. A megkérdezettek harmada (38 %) tud ilyen, a környezetében működő kezdeményezésről, a fiatalok 53 százaléka számára elérhető közelségben is van, ugyanakkor 22 százalékuknak egyáltalán nincs lehetősége a helyi ügyekbe való beleszólásba.

A fiatalok szervezeti kötődése nem tekinthető kiemelkedőnek, 40 százalék egyhez, 26 százalék kettőhöz, 16 százalék pedig három vagy több közösséghez kapcsolódik (Oross – Szabó, 2014). Amennyiben az ő érdekeiket képviselő szervezetre fókuszálunk, még kevesebben vannak ezekben a csoportokban. Hallgatói szervezethez 11 %, a HÖK-höz 8 %, a HaHa-hoz, azaz a 2012-ben létrejött és a HÖOK (Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája) vetélytársaként önmagát definiáló Hallgatói Hálózathoz az egyetemisták és főiskolások 2 százaléka kapcsolódik a felmérés időszakában.

Kérdésfelvetés és a téma vizsgálata

A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatait felhasználva azt vizsgálom, hogy milyen aktivitási potenciállal rendelkeznek a 18–29 éves magyar fiatalok. Látnak-e lehetőséget a politika befolyásolására, miben keresendők a fiatalok különböző csoportjaiban a különbségek, milyen szerepe van ebben az oktatásnak és a családi háttérnek? Milyen tényezők határozzák meg politikai aktivitásukat, részt vesznek-e ezalapján a közélet formálásában?

Az első hipotézisem szerint a fiatalok alacsony politikai aktivitásának hátterében az áll, hogy kevesen látnak lehetőséget az országos ügyekben való beleszólásba, így nem is töreksenek véleményük megfogalmazására. Amennyiben a fiatal úgy érzi, hogy nincs dolga a politikával, nem is szándékozik annak formálásában részt vállalni. A második hipotézisem az, hogy a koro-

navírus-járvány következtében - a téma átpolitizáltsága miatt - nagyobb hangsúlyt kapott a közélet témája a beszélgetések során a családi és szűkebb baráti kapcsolatokra korlátozódó kontaktusokban. A harmadik hipotézisem szerint az önkéntesség növeli a közéleti aktivitási formákban való részvétel lehetőségét, vagyis aki olyan tevékenységformában vesz részt, melyért nem jár külön juttatás, nagyobb valószínűséggel a politikai események formálásában is aktívabbnak tekinthető. Feltételezem továbbá azt is (H4), hogy egy politikailag aktív barát megléte hatást gyakorol a fiatal elkötelezettségére, az ilyen tulajdonságokkal rendelkező személyek képesek lehetnek aktivizálni a fiatalok még jelenleg passzív rétegeit.

Elemzés a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 alapján

Elsőként áttekintem azt, hogy a fiatalok politikai részvételében mennyiben jellemző az egyes aktivitási formákban való részvétel. Utánajárok annak, hogy mi határozza meg azt, hogy egy fiatal alternatív módon kifejezi-e a véleményét vagy éppen elzárkózik ettől. A téma szakirodalmában sokat tárgyalt és fontos vizsgálati megközelítés a baráti találkozások és családi beszélgetések során felmerülő közletről folytatott társalgás gyakorisága. Ezt követően elemzem azt, hogy szerepe van-e a fiatalok véleménynyilvánításában az önkéntességnek, ezen keresztül vezethet-e út a politikai érdeklődés felé. Végül azt nézem meg, hogy a kérdezett által megnevezett aktív barát milyen befolyással lehet a fiatal politikai gondolkodására.

Fiatalok politikához való viszonya

Az aktivitási formákban való részvétel véleményem szerint a politikai érdeklődésen és a választáson való részvételen keresztül érthető meg, az a fiatal, aki nem nyitott a közélet világa felé és nem voksol, nem fog aktivitást mutatni a politikai színtéren. Marián Béla (2022) tanulmányában láthattuk, hogy az ifjúság közéleti, politikai érdeklődésében növekedés tapasztalható a Magyar Ifjúságkutatás négyévenkénti adatfelvételeit alapul véve. Részben a korosztály egyre inkább érdeklődő attitűdjei, másrészt a koronavírus-járvány hatására a fiatalok még inkább nyitottabbá váltak a közügyek iránt. A politika iránti nyitottságban meghatározó szereppel bír a kérdezett lakóhelyének településtípusa.

A település lélekszámának növekedésével visszaesik ugyanis azok aránya, akik egyáltalán nem érdeklődnek a politika iránt ($p=0,000$) és emelkedés

figyelhető meg a politika témája iránt érdeklődést mutatók esetében (1. számú melléklet). A megállapítás alapja az, hogy a települési lejtőn lefelé haladva csökken azok aránya, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, ugyanis az egyén iskolázottságának megfelelő munkavégzés lehetőségei is szűkülnek. A politikával, közéletiséggel foglalkozó szakirodalom (Bíró-Nagy – Szabó, 2021) is rámutat arra, hogy magasabb politikai érdeklődés azonosítható a fővárosban élő válaszadók esetében. A településtípus mellett fontos megvizsgálni a fiatalok életkorából adódó sajátosságokat is.

Az életkor emelkedésével nő a politikai érdeklődés a fiatalok körében ($p=0,000$), mutatnak rá a felmérés adatai. A jogi szempontból vett nagykorúságot éppen betöltő fiatalok (18–19 évesek) többsége feltételezhetően még nem rendelkezik széleskörű demokrácia tapasztalatokkal, esetlegesen „csak” elméletben ismeri a politika világát. Ebből adódóan többségük egyáltalán nem foglalkozik a politikával (2. számú melléklet). A korosztály felső kategóriája (25–29 évesek) valószínűleg már több választási kampányt megélt, így gyaníthatóan többször voksolt és érzékeli azt, hogy a kormányok döntései hatással vannak az életére. Lehetőségeit kihasználva tájékozódik a történésekkel kapcsolatban, mely által nagyobb fokú politikai érdeklődés figyelhető meg az esetükben. Az életkor előrehaladtával egyre több ismeretre tesz szert a fiatal az élet több területén, így a politika és közélet tekintetében is.

Az iskolai végzettségi szint emelkedése elősegíti a világ nyitottabb szemlélését, az egyén kapcsolatai révén eltérő szociális háttérű, más mentalitással, tulajdonságokkal és gondolkodással rendelkező embereket ismer meg. A magasabb iskolázottsággal rendelkező egyének kritikusabbak a világ dolgaival kapcsolatban, ugyanakkor elfogultabbaknak is tekinthetők a saját meggyőződéseiket illetően (Patkós – Szántó, 2021). A politikához való viszonyulás kapcsolatban áll a fiatal iskolai végzettségével ($p=0,000$), az oktatási rendszerben több évet eltöltő kérdezett nagyobb valószínűséggel juttatja kifejezésre magasabb fokú érdeklődését, mint alacsonyabb iskolázottságú társa (3. számú melléklet). A bourdieui értelemben vett kulturális tőke szerepet játszik abban, hogy a fiatal közélet iránti nyitottsága hogyan és milyen mértékben ölt testet, ugyanis az elsajátított, megszerzett tudás egyre nagyobb szerepet kap az oktatási szint emelkedését figyelembe véve. A politikához fűződő viszony tekintetében befolyásoló szereppel bír az, hogy a fiatal honnan szerzi a politi-

kai ismereteit, egyáltalán szán-e időt ezek feltárására, értelmezésére és megértésére. A témával kapcsolatban megfogalmazódó kérdései megválaszolására talál-e partnert vagy saját maga lesz az, aki interpretálja az eseményeket.

A kérdezett nemét tekintve a politikai érdeklődés magasabb foka jobban jellemzi a férfiakat ($p=0,000$). A nők a másik nemhez képest kevésbé mutatnak nagyobb fokú érdeklődést (4. számú melléklet). A női válaszadók 30 százaléka egyáltalán nem érdeklődik a politika iránt, addig a férfiak 25 százalékára volt ez jellemző. Teljes mértékben nyitottnak a nők 3, illetve a férfiak 5 százaléka tekinthető. A politikát formáló személyekre tekintve azt látjuk, hogy többségében férfiak vállalnak szerepet a politikai színtéren. Ez a mentalitás, attitűd élhet a fiatalokban is, amikor a közéleti érdeklődésük fokát kell meghatározniuk.

Az alacsonyabb társadalmi csoportba tartozó fiatalok jelentős része (48 %) teljes mértékben elzárkózik a politikától ($p=0,000$), addig az önmagukat felsőközép- és felső társadalmi státusszal jellemzők nyitottabbnak tekinthetők a politikai érdeklődés szempontjából (5. számú melléklet). A társadalmi helyzet, főképp, ha a megélhetés nehézségei felől tekintjük, nem elhanyagolható szerepet játszik abban, hogy az egyén mennyire foglalkozik a közélettel. Sok esetben a legkisebb gondjuk is nagyobb annál, minthogy az idejüket politikai tájékozódással töltsék. Szerepe lehet annak is, hogy csalódtak a döntéshozókban, társadalmi helyzetük az ígéretek ellenére nem javult, nem változik, vagy éppen romlik. Továbbá, érzésük szerint élethelyzetük javításában nem kapnak segítséget, így elfordulnak a politikától, közömbössé válhatnak iránta. A legrosszabb helyzetben lévők ugyanis jellemzően alacsony iskolázottságuk miatt olyan nehézségekkel küzdenek meg, mely a jövő passzív szemlélésére készíti őket és bizonyos szempontból a csalódottságuk ölt testet a politika iránti érdeklődés alacsony fokában. A jobb körülmények sem feltétlenül jelentenek magas érdeklődési szintet, ugyanakkor alacsonyabb az ő esetükben a politikától való teljes elzárkózás.

Választáson való részvétel

A választáson való részvétel hasonlóképpen a politikai érdeklődéshez jól használható közelítőértéket ad arról, hogy a fiatal mennyire tekinthető politikai szempontból aktívnek. A rendszeres időközönként megtartott voksolások egy demokrácia olyan aktusai, amikor az adott ország állampolgára kifejezheti a véleményét az eltelt időszakkal kapcsolatos döntéseket illetően. A

fiatalok alacsonyabb részvételére több magyarázat kínálkozik, ugyanakkor nem vehető általánosnak, különbségek figyelhetők meg, abban, hogy ki az, aki részt vesz egy voksoláson vagy sem. Az egyik ilyen tényező az életkor, az ifjúságot az idősebb korcsoportokhoz képest alacsonyabb politikai érdeklődés jellemzi. Véleményem szerint ebben a szakaszban az életük nagy részét a kapcsolatok építése, az ismerkedés tölti ki, inkább foglalkoznak a tanulással vagy a munkakereséssel, az önálló életkezdéssel, mint azzal, hogy mi történik a politikában.

	Ha most vasárnap parlamenti választást tartanának (és jogosult volna szavazni), ön elmenne-e szavazni?				Összesen
	biztosan igen	valószínűleg igen	valószínűleg nem	biztosan nem	
18–19 éves	176 19%	390 42%	139 15%	218 24%	923 100%
20–24 éves	615 26%	1125 47%	339 14%	313 13%	2392 100%
25–29 éves	919 31%	1364 46%	401 13%	305 10%	2989 100%
Összesen	1710 27%	2879 46%	879 14%	836 13%	6304 100%

1. számú táblázat - A kérdezett életkora és a választáson való részvétel közötti kapcsolat (n=6304)

Az életkor előrehaladtával nő azok aránya, akik valamekkora bizonyossággal részt vennének egy esetleges választáson ($p=0,000$), és ezzel arányosan csökken azok köre, akik teljesen elzárkóznak ettől (1. számú táblázat). A 25. életévüket betöltött fiatalokkal kapcsolatban feltételezhető, hogy élhetnek már ezen állampolgári jogukkal, így megtapasztalhatták azt, hogy hogyan folynak a választási kampányok és esetlegesen felismerhették a részvételük fontosságát is. Azt, hogy a fejük felett dönthetnek olyan kérdésekben, amely igenis érinti őket, olyanok határozhatják meg a jövőjüket szavazatukkal, akik - az ifjúsághoz képest vett - népességben belüli felülreprezentáltságuk miatt nagyobb befolyással bírnak egy-egy választás alkalmával.

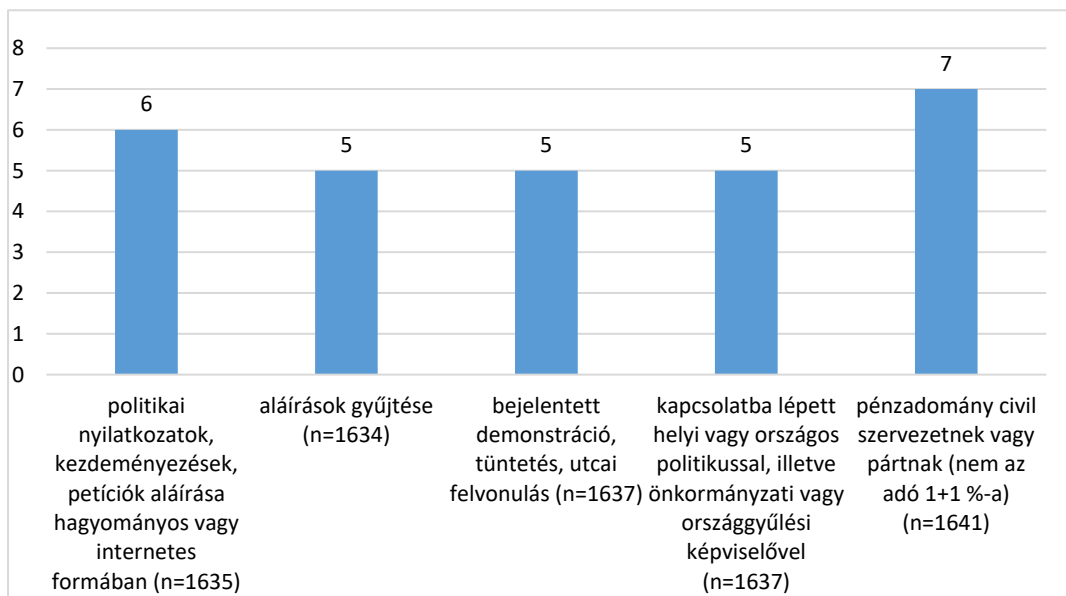
	Ha most vasárnap parlamenti választást tartanának (és jogosult volna szavazni), ön elmenne-e szavazni?				Össze- sen
	biztosan igen	valószínűleg igen	valószínűleg nem	biztosan nem	
8 általános osztály vagy annál kevesebb	218	312	122	225	877
	25%	35%	14%	26%	100%
szakmunkás végzettség	316	669	182	195	1362
	23%	49%	14%	14%	100%
érettségi	955	1656	524	383	3518
	27%	47%	15%	11%	100%
diploma, PhD	221	242	51	33	547
	41%	44%	9%	6%	100%
Összesen	1710	2879	879	836	6304
	27%	46%	14%	13%	100%

2. számú táblázat - A kérdezett iskolai végzettsége és a választáson való részvétel közötti kapcsolat (n=6304)

A magasabb iskolai végzettség növeli annak az esélyét, hogy valaki részt vegyen egy esetleges országgyűlési választáson, és arányosan csökken azok száma, akik biztosan nem szavaznának ($p=0,000$). Az életkor mellett a végzettségi szint is meghatározó abban, hogy a fiatal részt vesz-e egy esetleges választáson, így például a diplomával vagy magasabb végzettséggel rendelkező kérdezettek kétötöde biztosan leadná a szavazatát egy voksoláson (2. számú táblázat).

Aktivitási formákban való részvétel

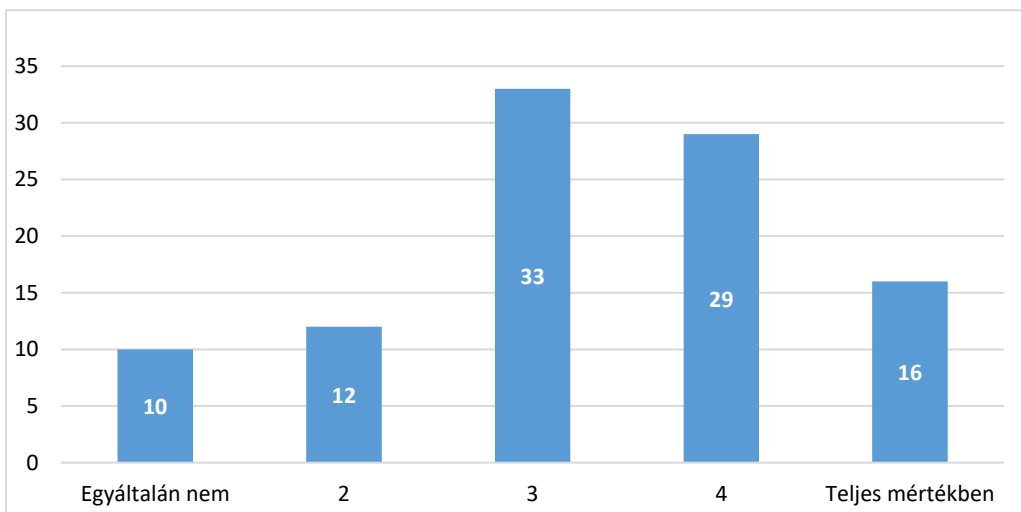
Az első hipotézis során tehát azt vizsgálom, hogy milyen politikai aktivitás meghatározó a korosztályra, és milyen tényezők vannak hatással arra, hogy a fiatal a választási részvétel mellett ily módon is véleményt mondjon. Kovács (2014) vélekedése szerint a fiatal rá nézve veszélyét érzi annak, ha politikai eseményeken, megmozdulásokon megjelenik, kifejezi egyet nem értését vagy elégedetlenségét. A fiatalok alacsony részvételének hátterében az az elgondolás állhat, hogy sok esetben hiányoznak vagy éppen kiforrotlanok a tapasztalatok vagy a gyakorlat, amivel élhetnének véleményük vagy ellenérzésük kifejezésében. Erre mutat rá az aktivitási formákban megjelenő részvétel alacsony foka (1. számú ábra).

1. számú ábra - A különböző tevékenységformákban résztvevők megoszlása (%)

Kevesekre jellemző ugyanis az, hogy kilépve a megszokott környezetből, a komfortzónából, az utcára vonuljanak, idejüket arra szánják, hogy civil vagy politikai ügyekben aláírásokat gyűjtsenek, esetleg saját pénzükből adományozzanak pártok számára, vagy közvetlenül egy vagy több megválasztott politikushoz forduljanak. A nem választáson való részvételben megmutatkozó aktivitás kevésbé meghatározó a fiatalokra nézve, a megkérdezettek kisebb

hányada gyakorolta aktivitási potenciálját. Az említett aktivitásban jelentősége van annak, hogy az egyén foglalkozik-e a politikával. Úgy tűnik tehát, hogy az aktivitási formák gyakorlása - a választáson való részvételhez képest - kevésbé meghatározó a fiatalokra nézve. A részvételt árnyalja az, hogy a fiatal hogyan ítéli meg a közéletbe beleszólás lehetőségét, úgymond dolgának érzi-

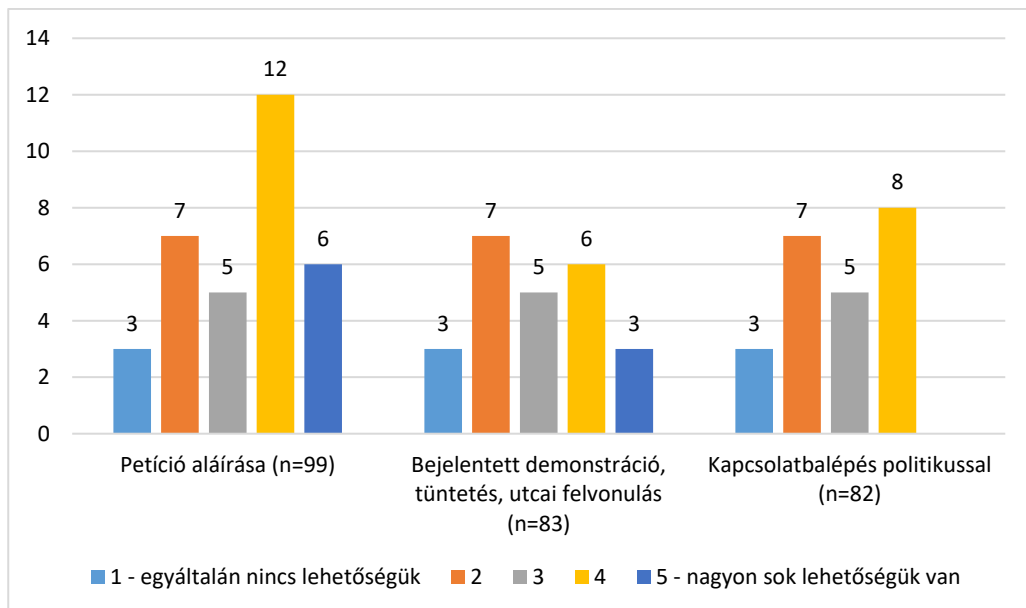

e a politikával való foglalkozást.

2. számú ábra - Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? A hozzám hasonló embereknek nincs dolga a politikával (válaszadók százalékában, n=1648)

A 2. számú ábra arra mutat rá, hogy a megkérdezettek nem látják jelentőségét annak, hogy ilyen formában kifejezzék a véleményüket, vagy nem tartják ezeket ehhez hatásos eszköznek, ugyanakkor a tapasztalatok hiánya is lehet oka az alacsony aktivitási potenciálnak. A fiatalok közel fele (45 %) szerint a hozzájuk hasonló embereknek nincs dolga a politikával. Ezzel ellentétesen vélekedik a fiatalok egyötöde, azaz ők azok, akik szerint a korosztály életének része kell, hogy legyen a közélettel való foglalkozás. Az iskolai végzettség differenciálja az állítással való egyetértést. A végzettségi szint emelkedése ebben az esetben is növeli azok arányát, akik szerint a korosztálynak „feladata” a közéleti tájékozódás, véleményformálás ($p=0,000$). Az is kiolvasható az adatokból, hogy a fiatalok nagyobb része a skála középső értékét jelölte meg (6. számú melléklet), melyben a korosztály adott kérdéssel kapcsolatos hezitálása is megjelen-

het. Bizonyos esetekben véleményüket kifejezik, más helyzetekben alacsonyabb fokú vagy csak a választásokhoz köthető aktivitás jellemzi őket. Az alternatív véleménynyilvánításban ez meg is jelenik, amikor az országos közügyekbe való beleszólás lehetőségéről kívánunk többet megtudni.

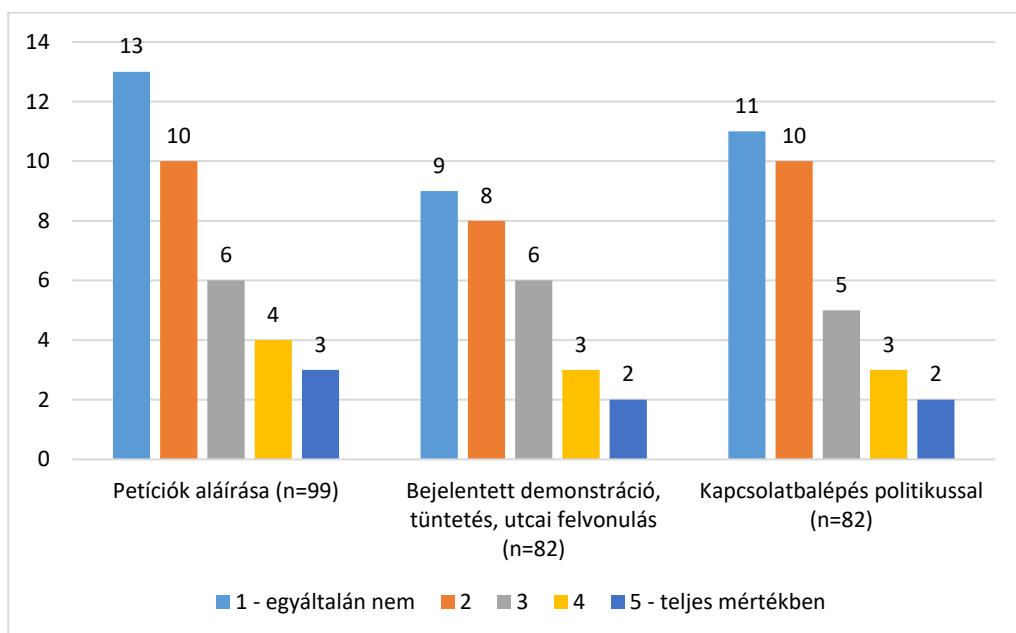

3. számú ábra - Az országos közügyekbe való beleszólás lehetősége és véleménynyilvánítási formákban való részvétel közötti kapcsolat a kérdésre igennel válaszolók százalékában⁵

A politikai nyilatkozatok, petíciók aláírása nem igényel több időt, mint az adott ügy mellett elköteleződő egyén lakcím adatainak megadása és egy szignó odaiggyesztése a sor végére. Ezzel az aktivitási formával azok a fiatalok is élnek, akik nem látnak beleszólást a közügyekbe ($p=0,002$). Jellemzőbb azonban, hogy azon kérdezettek vesznek részt ilyen jellegű kezdeményezésben, akik bíznak abban, hogy számít a véleményük az országos ügyekben (3. számú ábra). A bejelentett demonstráción, tüntetésen való részvétel – mint ahogyan a többi aktivitási forma is – kevésbé jellemzi a fiatalok véleményformálási potenciálját. Ugyanakkor azok a fiatalok, akik alig vagy valamennyire látnak lehetőséget arra, hogy gondolataikkal befolyással legyenek az országos köz-

⁵ Kérdés: Ön szerint mennyi lehetőségük van a fiataloknak beleszólni az országos közügyekbe?

ügyekre, vállalják a részvételt ebben a kifejezett aktivitásban ($p=0,019$). A politikussal való kapcsolatfelvétel egy olyan aktivitási formaként azonosítható, amikor az egyén feltételezhetően jelentősen kilép a komfortzónájából és közvetlenül a döntéshozóktól szerez információkat. Az aktivitási kategória nem határozza meg azt, hogy ez személyes formában történik, esetleg telefonhívásban vagy online levelezésben nyilvánul meg, ugyanakkor jelentős személyes erőfeszítést kíván/kívánhat meg az egyéntől. Ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy az előző esethez hasonlóan itt is, noha alacsony arányban, de azok a fiatalok vállalkoznak az említett részvételre, akik megítélésük szerint befolyással bírnak a politika formálására ($p=0,026$). Jól látható ugyanakkor az is, hogy amennyiben a fiatal úgy értékeli, érzékeli, hogy nem számít a véleménye, tiltakozik vagy politikusokhoz fordul.

4. számú ábra - 'A hozzám hasonló embereknek nincs dolga a politikával' és a véleménynyilvánítási formákban való részvétel közötti kapcsolat a kérdésre igennel válaszolók százalékában

A politikai nyilatkozatok aláírására, petíciók kézjeggyel való ellátására való hajlandóság kapcsolatot mutat azzal, hogy a fiatal mennyiben érzi azt, hogy dolga van a politikával ($p=0,000$). Az állítással egyet nem értő kérdezetek éltek nagyobb arányban a részvételi forma adta lehetőségekkel és kifejezték e módon a véleményüket egy adott témában (4. számú ábra). Az áttekintett aktivitási

formák közül ez tekinthető a korosztályt leginkább megmozgató tevékenység-típusnak. A tüntetésen való megjelenés azon fiatalok körében azonosítható, akik egyáltalán vagy inkább nem értenek egyet a fenti állítással, bár az előző formához képest alacsonyabb a résztvevők száma és aránya is ($p=0,001$). Azaz egy jelentős kisebbség kifejezi ily módon a véleményét, még azt is vállalva, hogy felismerik őket vagy tudomást szereznek a részvételükről. Az előzőhöz hasonló megállapításra jutunk, amennyiben a politikával kapcsolatos tevékenykedést és a képviselővel való kapcsolatba lépést tekintjük át ($p=0,000$). A közéletiséggel való foglalkozást sajátjuknak érző fiatalok között nagyobb arányban találunk olyanokat, akik aktivitása kiterjed a döntéshozókkal való kapcsolatra is. Figyelemre méltó, az, hogy ezen aktivitás gyakoribb az állítással egyet nem értők között a demonstráción való részvételhez viszonyítva, amely véleményem szerint határozottabb politikai érdeklődést feltételez.

A személyes jelenléthez kötődő aktivitás mellett egyre nagyobb jelentőség jut az online aktivitás vizsgálatának. Böcskei – Német (2021) rámutat, hogy a fiatalok körében felértékelődik a közösségi média a kapcsolattartás mellett a politikai tájékozódás tekintetében is. A weboldallal rendelkező hírportálok és az analóg televíziócsatornák közül egyre több aktor teszi közzé tartalmait a fiatalok körében népszerű és a tájékozódás szempontjából előkelő szerepet betöltő social media felületeken, mobil alkalmazásokban. A közélet-ről való tájékozódás során a feltöltött tartalmak által létrejön egy valós idejű és akár élő kapcsolat a történések követésére, emellett a felhasználó egyszerűen értesül ismerőseivel történő újdonságokról és a világ történéseiről is. A főkomponens elemzés lehetőséget kínál arra, hogy leírjuk milyen területeken azonosítható a fiatalok időtöltése ezeken a felületeken. A megkérdezett fiatalok esetében is azonosítható olyan csoport, amely tevékenysége a közösségi platformokon a kapcsolattartásra koncentrálódik, valamint, akik a felületet elsősorban közéleti tájékozódásra használják.

	Komponens	
	1	2
Adományozás	0,833	
Vásárlás	0,755	
Munkakeresés	0,748	
Párkeresés	0,681	
Segítségkérés, tanácskérés	0,668	
Üzleti (munkával összefüggő kapcsolattartás)	0,650	
Közösségi programok szervezése	0,527	
Tájékozódás általában		0,836
Tájékozódás a helyi hírekkel (települést érintő) kapcsolatban		0,776
Szórakozás		0,681
Politikai, közéleti hírekkel kapcsolatos információszerezés	0,476	0,481
Kinyerési eljárás: Főkomponens elemzés.		
Rotációs eljárás: Varimax Kaiser normalizációval.		
a. Forgatás 3 iteráláson keresztül egyezett.		

3. számú táblázat - A második komponensen szerepelnek azok a fiatalok, akikre a közösségi média oldalak használata során jellemző a közéleti és politikai tájékozódás

A teszt szignifikáns eredményt mutat ($p=0,000$), mely a modell jó illeszkedését jelenti. A közösségi oldalak használatának célját vizsgálva két csoport különíthető el (3. számú táblázat). Az első komponensre besoroltak médiafogyasztására egy szerteágazó felhasználás jellemző, a munkán keresztül a magánéletben át egészen a szabadidő eltöltéséig aktívak a felületeken. Ez felhívja a figyelmet arra, hogy aki ma a fiatalok elérését, megszólítását fontosnak tartja, ezt a tényt nem hagyhatja figyelmen kívül. A második komponensen szereplő válaszadókra közéleti érdeklődés jellemző, ők azok, akik többek között a közösségi médiát tájékozódásra, ezen belül települést érintő hírekkel kapcsolatos informálódásra, politikai, közéleti hírekkel kapcsolatos információszerezésre és közösségi programok szervezésére is használják.

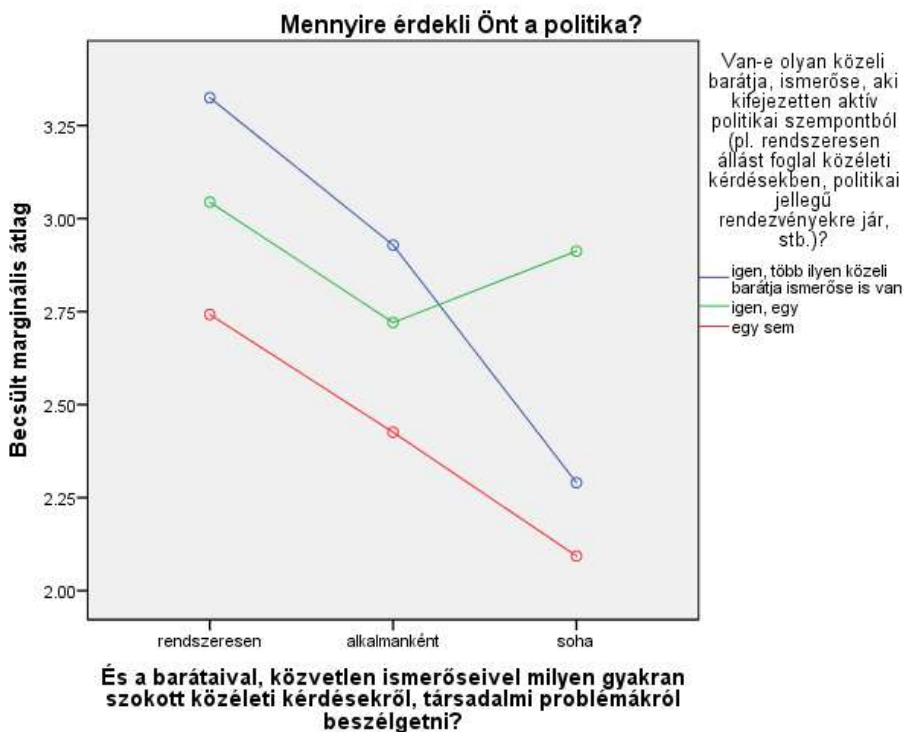
Diskurzus a közéletéről, társadalmi problémákról

A második hipotézis ellenőrzéséhez - mely szerint a koronavírus-járvány következményeként a családi és társas beszélgetések során nagyobb hangsúlyt kapott a politika témája - annak jártam utána, hogy mi jellemzi a korosztályt ebben az aspektusban. Feltételezésem szerint a koronavírus-járvány és a bevezetett korlátozó intézkedések hatására a fiatalok társas kötelékei szűkültek és a közvetlen baráti körre és a családra korlátozódtak. Egy ilyen helyzetben, valamint amiatt, hogy a járvány kezelése és az arról szóló kommunikáció áthelyeződött a politikai szintérbe, a közéleti témák tekintetében gyakori diskurzus jellemezte ezt az időszakot.

A válaszadó fiatal iskolai végzettsége meghatározza a politikai kérdések tekintetében a szülőkkal való egyetértést vagy egyet nem értést ($p=0,000$). Az oktatási szinteket tekintve mindegyik esetében hangsúlyosan jelen van a mindkét szülővel egyetértő véleményformálás, ugyanakkor az alacsonyabb végzettségtől a magasabb felé haladva nő azok aránya, akik osztják szüleik véleményét. Ebből adódóan ellentétes irányú csökkenés figyelhető meg azon fiatalok esetében, akik nem ismerik szüleik politikai nézeteit (7. számú melléklet). A megállapítás adódhat abból, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező válaszadók maguk is olyan családban nőnek fel, ahol a szülők többsége is a fiatalával azonos végzettségi szintet tudhat magáénak. A korábban leírtak igazolják azt, hogy ezekben a családokban a politikai és közéleti érdeklődés magasabb szintje azonosítható, alkalmanként vagy rendszeresen beszélgetnek a politikáról, közéletéről. Ebből adódik az, hogy elenyésző azon fiatalok aránya, akik nem ismerik szüleik politikai nézeteit.

A szülőkkal való egyetértés politikai kérdések tekintetében eltér a társadalmi státusz alapján. Az alsó társadalmi csoporttól a felső felé haladva nő azok száma, akik mindkét szülővel egyetértenek, valamint jelentősen csökken azok száma, akik nem ismerik a szülők politikai nézeteit ($p=0,000$). Az alsó társadalmi csoport tagjaihoz képest duplájára nő azok aránya, akik mindkét szülővel egyetértenek és csökken azon fiatalok aránya, akiknek csak részben egyezik a politikai véleménye az őt nevelőkkel vagy éppenséggel nem ismeri a politikai véleményüket (8. számú melléklet). Feltételezhetően szerepet játszik az, hogy a gyakoribb közéletéről folytatott beszélgetés révén a jobb státuszú fiatalok jobban, behatóbban megismerik a szüleik gondolatait, mely formálja a fiatalok politikához való viszonyát is.

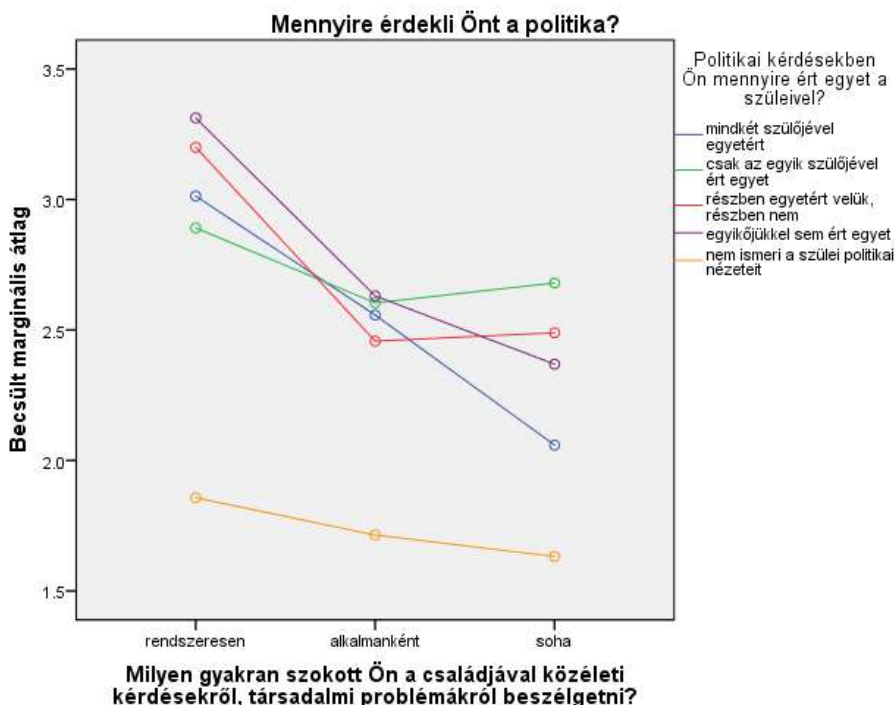
A variancia-analízis jó módszert kínál arra, hogy több változó együttes hatását vizsgáljuk. A függő változóként kiválasztott politikai érdeklődést összevetve a barátokkal folytatott beszélgetések gyakoriságával és az aktív barát létére vonatkozó kérdéssel, kiderül, hogy a két változó külön-külön szignifikáns eltérést mutat. Érvényesül a főhatás, ugyanis a politika iránti érdeklődés eltér abban, hogy a fiatal társaságában milyen gyakran merül fel a közélet témája a beszélgetések során és ismer-e a kérdezett olyan személyt, aki politikai szempontból elkötelezettnek mondható. Interakciós hatásról is szó van, a változók együttjárását igazoló statisztika értéke kisebb, mint egyezred (9. számú melléklet).

5. számú ábra - Az egyén politikai érdeklődésre külön-külön és együtt is hatással van a barátokkal közletről folytatott beszélgetés és az aktív barát léte

A politika iránti érdeklődés magasabb azon fiatalok körében, akik baráti társágában gyakrabban vagy akár alkalmanként szóba kerülnek közéleti események, és említenek olyan személyt, aki véleményük szerint rendszeresen elmondja álláspontját az aktuális politikai történésekkel kapcsolatban. Azokban a társaságokban, ahol nem folyik diskurzus a politikáról és nincs is a kérdezett környezetében aktívnak nevezhető barát, ott a legalacsonyabb a közélet iránti nyitottság. Az 5. számú ábra alapján egy olyan megállapítás is tehető, miszerint azokban a baráti társaságokban, ahol sohasem beszélgetnek politikáról, mégis a kérdezett megemlített egy általa témában aktívnak tartott személyt, magasabb politika iránti nyitottság azonosítható. Ezek a fiatalok lehetséges, hogy egymás között folytatnak diskurzust a témában, mert kellemetlenséget okozhat nekik, ha véleményüket megosztják a baráti közegekben.

A barátok és ismerősök mellett a szülők is jelentős hatást gyakorolnak az egyén politikai gondolkodására, így a vélemények azonosságát vagy éppen eltérését, valamint a beszélgetések gyakoriságát tekintettem át, függő változóként ezúttal is a politikai érdeklődést választva. A két független változó külön-külön szignifikáns eltérést mutat. A főhatás tehát arra mutat rá, hogy eltérő politikai érdeklődés jellemzi a fiatalokat mind a szülőikkel folytatott beszélgetések, mind a politikai kérdésekben kifejtett gondolataikat illetően. Az interakciós hatás abban áll, hogy a két független változó együttesen hatással van az egyén politikai érdeklődésére (10. számú melléklet).

6. számú ábra - Az egyén politikai érdeklődésére külön-külön és együtt is hatással van a szülők véleményével való egyetértés a politikáról és a közéletről folytatott beszélgetések gyakorisága

Függetlenül a közéletéről folytatott beszélgetések gyakoriságától, azok a fiatalok, akik nem ismerik szüleik politikai nézeteit szinte teljesen közömbössé válnak a politika iránt (6. számú ábra). Feltételezhetően mivel nincs jelen a családi környezetben a politikáról való diskurzus, érthető módon nem érdeklődik a fiatal az őt körülvevő világ e szelete felől, nem világos számára, hogyan viszonyuljon a politikához. A „legmagasabb” politikai nyitottsággal - érdekes módon - azon kérdezettek rendelkeznek, akik bár rendszeresen beszélnek családi körben a köz ügyeiről, de csak részben vagy egyáltalán nem egyezik a véleményük a szüleikével. Lehetséges az, hogy más forrásokból, például a barátoktól vagy ismerősöktől szereznek információt vagy megbeszélnek azt egymás között, egyeztetve a gondolatokat. A nevelők politikai véleményével egyet nem értő vagy részben egyet nem értő, úgynevezett „lázadó” mentalitás abban ölt testet, hogy ezek a fiatalok véleményem szerint álláspontjuk, politikai véleményük alátámasztása érdekében a tájékozódásra helyezik a

hangsúlyt. Az ellenpólust azok a válaszadók alkotják, akik, noha mindkét szülő véleményét sajátjukéhoz hasonlóknak, azzal megegyezőnek gondolják, de a család nem beszélget a politikáról.

Önkéntes tevékenység

A harmadik hipotézis megfogalmazása során azt feltételezem, hogy az önkéntesség kapcsolatban áll az aktivitási formákban való részvétellel. Az az egyén, aki önkéntes módon végez segítő tevékenységet, érzékenyebb a közélet témája iránt és nagyobb bizonyossággal állíthatjuk, hogy aktivitási potenciáljával élve kifejezi véleményét. Az önkéntesként tevékenykedő fiatalok szociálisan érzékenyebbek, így nagy valószínűséggel a közélet iránt is nyitottabbnak tekinthetők.

	Végzett Ön valaha ilyen tevékenységet?			Összesen
	igen, az elmúlt 1 évben is	igen, de utoljára több mint egy éve	nem	
igen, több ilyen közeli barátja ismerőse is van	85	85	591	761
	11%	11%	78%	100%
igen, egy	78	135	953	1166
	7%	11%	82%	100%
egy sem	261	295	3927	4483
	6%	6%	88%	100%
Összesen	424	515	5471	6410
	7%	8%	85%	100%

4. számú táblázat - Az aktív barát és a kérdezett önkéntessége közötti kapcsolat (n=6410)

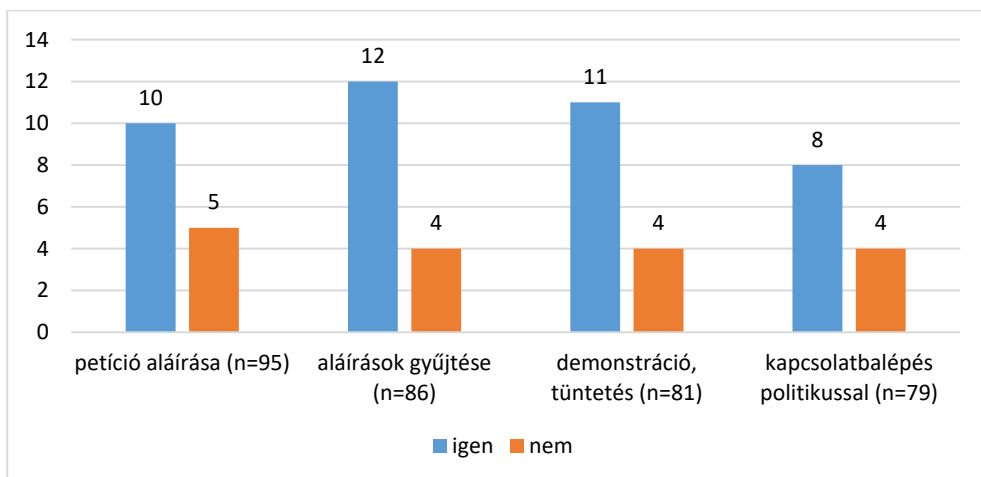
A kérdezett által aktívnek tartott barát vagy barátok léte hozzájárul ahhoz, hogy a fiatal önként vállalt tevékenységet végezzen ($p=0,000$). Amennyiben azt feltételezzük, hogy az e sajátos jellemzőkkel rendelkező barát maga is elkötelezett az önkéntesség területe iránt, akár ez ösztönzőleg is hathat a segítő tevékenység iránt korábban érdeklődést nem mutató társakra. Az adatok világosan mutatják, hogy bár a fiatalok kisebb része vállalt önkéntes tevékenységben való részvételt, ugyanakkor a politikai véleményét megfogalmazó ba-

rát számának emelkedése csökkenti azok arányát, akik nem végeztek ilyen jellegű feladatot (4. számú táblázat). Hasonlóképpen az előzőekhez, itt is megállja a helyét az a megállapítás, miszerint amennyiben a kérdezettnek nincs olyan ismerőse, aki aktívan kifejezi a véleményét politikai kérdésekben, alacsony a valószínűsége az önzetlen cselekedetek végzésének. A nők és a férfiak eltérő rendszerességgel folytatnak önkéntes tevékenységet, a nők körében gyakoribb a segítő tevékenység (5. számú táblázat).

	Végzett Ön valaha ilyen tevékenységet?			Össze- sen
	igen, az elmúlt 1 év- ben is	igen, de utoljára több mint egy éve	nem	
férfi	207	245	2915	3367
	6%	7%	87%	100%
nő	238	289	2684	3211
	7%	9%	84%	100%
Össze- sen	445	534	5599	6578
	7%	8%	85%	100%

5. számú táblázat - A kérdezett neme és az önkéntesség közötti kapcsolat (n=6578)

Az önkéntesség, bár mindkét nem esetében alacsonynak tekinthető, ugyanakkor a nők körében szignifikáns eltérés mutatkozik a férfiakhoz képest ($p=0,003$). Önkéntes tevékenység alatt jellemzően a szociális területen végzett munkát értjük, mely szférában a nők felülreprezentáltságát tapasztaljuk. Mint látható volt a politikával való foglalkozás nem kizárólagosan a férfiakra jellemző tevékenység. Ebben az esetben is leírható, hogy bár vannak olyan férfiak, akik voltak már önkéntesek, azonban a nőkhöz képest alacsonyabb az arányuk.

7. számú ábra - Az önkéntesség és az aktivitási formákban való részvétel közötti kapcsolat (az aktivitási formában résztvevők százalékában)

Rátérve az önkéntesség és az aktivitási formákban való részvétel tárgyalására, jól látható az, hogy nagyobb arányban találunk olyan fiatalokat, akikre nem jellemző, hogy petíciókat lássanak el kézjegyükkel ($p=0,008$). Ugyanakkor azonosítható egy kisebbség - a fiatalok 10 százaléka - akik önkéntessége megmutatkozik abban is, hogy részvétel jellemzi őket ebben a tevékenységformában (7. számú ábra). Az aláírások gyűjtése olyan kampányokhoz kötődő aktivitási forma, amely során a résztvevő aktivista egy jelölt vagy párt indulásához szignókat és az ajánlók személyes adatait gyűjti. Ebben a tevékenységformában is az az egyén vállal nagyobb szerepet, aki önkéntességre adja a fejét ($p=0,000$). A tüntetésen való részvétel egy olyan aktivitási forma, melynek gyakorlása részben korlátozott volt a koronavírus-járvány kapcsán meghozott intézkedések miatt. A többi véleményformálás esetében sem volt időtartamra vonatkozó megkötés, így itt sem. A részvételi formában a fiatalok kisebbsége volt aktív, viszont akik önkénteskedtek, körökben magasabb aktivitás azonosítható ($p=0,000$). A politikusok megkeresése a többi tevékenységi formához képest kevésbé jellemzi a megkérdezett fiatalok aktivitását ($p=0,048$), mely rámutat arra a tényre, hogy az az egyén, aki aktív ebben a tevékenységformában, elkötelezett, hogy információhoz jusson a döntéshozóktól.

Politikai szempontból aktív barát szerepe a fiatal életében

Negyedik hipotézis során azt tesztelem, hogy a közélet iránt aktivitást mutató kortárs, ismerős milyen szerepet tölt be a kérdezett fiatal életében. Az elemzés során górcső alá veszem, hogy a nyilvánosan politikai véleményét és gondolatait kifejtő barát, ismerős képes lehet-e megszólítani társait és rávenni őket az aktívabb politizálásra. Meghatározó jelentősége van annak, ha a kérdezett fiatalnak van olyan személy az életében, aki véleménye szerint aktívnak tekinthető politikai szempontból, tehát például rendszeresen kifejezi álláspontját közéleti kérdésekben, megjelenik politikai jellegű rendezvényeken. Jelen fejezetben arra kívánok rámutatni, hogy a baráti beszélgetések fontos szerepet játszanak a politikai történések megvitatásában és löketet adhat az egyén politika felé forduló mentalitása tekintetében.

A politika témája iránti nyitottság szempontjából az egy vagy több ilyen jellemzővel, tulajdonsággal bíró személy pozitív hatást gyakorolhat a környezetére, képes lehet aktivizálni, bevonni másokat is. A politikai befolyási képességgel rendelkező személyek példaként jelenhetnek meg a közélet iránt érdeklődést mutatók felé. A települési lejtőn lefelé haladva nő azok aránya, akik nem tudnak megemlíteni egyetlen ilyen barátot sem ($p=0,000$). A fiatalok kétharmada nem említett ilyen személyt, ugyanakkor arányaiban több aktív ismerősről számoltak be a nagyobb lélekszámú településekről származó fiatalok, mely adódhat abból, hogy ezekben a közigazgatási egységekben többen élnek, így az egyén is nagyobb baráti körrel rendelkezhet (11. számú melléklet). A politikai érdeklődésre is hatással lehet az, hogy az egyén rendelkezik-e politikailag aktív ismerőssel.

	Van-e olyan közeli barátja, ismerőse, aki kifejezetten aktív politikai szempontból (pl. rendszeresen állást foglal közéleti kérdésekben, politikai jellegű rendezvényekre jár, stb.)?			Összesen
	igen, több ilyen közeli barátja ismerőse is van	igen, egy	egy sem	
1 - egyáltalán nem érdeklő	95	142	1524	1761
	5%	8%	87%	100%
2	116	285	895	1296
	9%	22%	69%	100%
3	300	494	1328	2122
	14%	23%	63%	100%
4	193	205	578	976
	20%	21%	59%	100%
5 - nagyon érdeklő	58	54	162	274
	21%	20%	59%	100%
Összesen	762	1180	4487	6429
	12%	18%	70%	100%

6. számú táblázat - A politikai érdeklődés és a politikai szempontból aktív barát léte közötti kapcsolat (n=6429)

A magasabb politikai nyitottság megmutatkozik abban, hogy van-e a kérdezettnek politikai érdeklődést mutató barátja. A kérdezettek többsége ugyan nem említett meg egyetlen ilyen személyt sem, jól láthatóan nő a politika iránti nyitottság azok körében, akik akár több ilyen barátot is számon tartanak ($p=0,000$). Ebből kifolyólag a közéleti témáktól elzárkózó fiatalok között kevesebben vannak azok, akik ilyen barátokat tudhatnak magukhoz közel (6. számú táblázat). Bizonyos fenntartással, de azt is megfogalmazhatjuk, hogy a barátságok kialakulásánál jelentősége lehet a politikai érdeklődésnek. A 'hasznos hasonlót vonz' elv alapján barátság azon személyek között jöhet létre kölcsönösen, akik esetében közéleti nyitottság azonosítható. Fontos azt is fi-

gyelemmel követni, hogy milyen gyakori a diskurzus a fiatalok között. A rendszeres beszélgetés feltételezhetően azok között azonosítható, akik tudnak olyan személyről, aki politikai szempontból aktív szerepvállalással bír. A gyakori, témában zajló kommunikáció előmozdíthatja a fiatal politikához fűződő viszonyát és a közéletben tevékeny állampolgárrá válhat.

	És a barátaival, közvetlen ismerőseivel milyen gyakran szokott közéleti kérdésekről, társadalmi problémákról beszélgetni?			Összesen
	rendszeresen	alkalmanként	soha	
igen, több ilyen közeli barátja ismerőse is van	199	535	31	765
	26%	70%	4%	100%
igen, egy	136	905	137	1178
	11%	77%	12%	100%
egy sem	256	2589	1642	4487
	6%	58%	36%	100%
Összesen	591	4029	1810	6430
	9%	63%	28%	100%

7. számú táblázat - A politikai szempontból aktív barát léte és a közletről folytatott baráti beszélgetések gyakorisága közötti kapcsolat (n=6430)

A politikai eseményekről való diskurzus gyakorisága alapján feltételezhetjük, hogy politikailag aktív fiatalokról van szó (7. számú táblázat), akik baráti társasága is érdeklődik a közéleti történések iránt ($p=0,000$). A közéletben aktívan tevékenykedő személy megemlézése elenyésző, amennyiben a baráti társaságban nem kap jelentőséget a politika, vagyis nem folyik beszélgetés ebben a témában. Nem lehet egyértelműen azt sem kijelenteni, hogy a rendszeres közletről folytatott diskurzus lenne a kulcs a fiatalok aktivitásának előmozdítására, ugyanakkor az látható, hogy az aktív barátok száma hatással van a közletről folyó beszélgetések gyakoriságára. A közügyek gyakorlásában elkötelezett ismerős elősegítheti a környezete jövőbeli országgyűlési választáson való határozottabb részvételét is (8. számú táblázat).

	Ha most vasárnap parlamenti választást tartanának (és jogosult volna szavazni), ön elmenne-e szavazni?				Összesen
	biztosan igen	valószínűleg igen	valószínűleg nem	biztosan nem	
igen, több ilyen közeli barátja ismerőse is van	260	387	66	31	744
	35%	52%	9%	4%	100%
igen, egy	262	635	186	69	1152
	23%	55%	16%	6%	100%
egy sem	1141	1809	603	705	4258
	27%	42%	14%	17%	100%
Összesen	1663	2831	855	805	6154
	27%	46%	14%	13%	100%

8. számú táblázat - Az aktív barát léte és a választáson való részvétel kapcsolata (n=6154)

Jól láthatóan az aktív közéleti szerepvállalással jellemezhető barátokkal rendelkező kérdezettek döntő többsége biztosan vagy valószínűleg részt venne egy parlamenti választáson ($p=0,000$). Körükben elenyésző azok számaránya, akik kijelentik, hogy nem kívánnak élni szavazati jogukkal, mely kifejezheti azt, hogy a nem voksoló fiatalok a barátok irányából számonkérés formájában kellemetlenségek érhetik a választástól való távolmaradás miatt. Azonban ahogyan csökken az aktív közeli ismerősök száma, nagyobb arányban találunk olyan fiatalokat, akik teljes mértékben elzárkóznak a voksolástól. Ezekben a társaságokban feltételezhetően hiányzik egy olyan minta, mely az aktívabbnak tűnő közösségekben jelen van. A fiatalok alapvetően elkötelezettek tekinthetők a választáson való részvételt tekintve, hiszen minden válaszkategóriában a többség szavazat formájában kifejezné véleményét, még akkor is, ha egy feltételezett cselekedetről van szó, melyet nem előz meg kampány. Ugyanis egy választási időszak megmozgathat olyan állampolgárokat, köztük fiatalokat is, akiket a választásszociológia és politikatudomány passzívoknak nevez és egy szoros eredmény esetén döntő befolyásuk lehet.

Következtetések

Az első hipotézisben megfogalmazottak az elemzések során beigazolódtak, az a fiatal fejezi ki véleményét vagy lép kapcsolatba politikussal, aki feladatának érzi a közügyek gyakorlását és lehetőséget lát gondolatainak kifejezésére. A második hipotézis tekintetében az eredmények arra engednek következtetni, hogy nem minden ifjúsági csoportban van jelen hangsúlyosan a közélet, szerepe van a politikai érdeklődésnek és a fiatal iskolai végzettségének, valamint a kortársakkal történő beszélgetések során a politikai szempontból vett aktív barátnak is. A magasabb közéleti nyitottsággal és iskolázottsággal jellemezhető szülők, illetve a közéletben tevékeny ismerőssel rendelkező kérdezettek körében rendszeres és gyakori a közéletéről folytatott diskurzus, ez alapján tehát a hipotézis csak részben igazolható. A harmadik hipotézis során az önkéntesség közéleti aktivitási formákra gyakorolt hatását vizsgáltam. A cselekedetekben megmutatkozó közéletiség meghatározó azokra vonatkozóan, akik a kérdezést megelőzően önkéntes tevékenységben vettek részt, vagyis a hipotézis megállja a helyét azzal a fenntartással, hogy a tevékenységformákban való részvétel kevés fiatalra jellemző. A negyedik hipotézis beigazolódtott, ugyanis az aktív barát léte hatást gyakorol a beszélgetések gyakoriságára és a választáson való biztosabb részvételre.

Az elmúlt időszakot meghatározó, az ifjúság életét érintő esemény a sztrájkoló tanárok mellett kiálló tanulók aktív szerepvállalása volt, mely rámutatott arra, hogy amennyiben a korosztály igazságtalanságot érzékel, képes cselekedni. Természetesen a jelen tanulmányban elemzett felmérés erre még nem mutathatott rá, ugyanakkor ennek jelei már felsejleni látszottak. A diákok tüntetései és megmozdulásai a médiában nagy hangsúlyt kapnak, az eseményeken készült felvételeken többszáz fiatal látható, akik a velük szolidaritást vállalókkal már nagyobb tömeget alkotnak. A most megmutatkozó politikai döntések befolyásolására törekvő részvétel képes lehet a fiatalok szélesebb rétegeinek aktivizálására, ezért is fontos a populáció e szegmensének vizsgálata. A jövőbeli kutatások segíthetnek feltárni az ifjúság politikai aktivitásában bekövetkezett változásokat és figyelmet szentelhetnek annak, hogy a jelen események átalakulást hozhatnak-e az oktatási rendszerben, és kialakulhat-e a magyar társadalomban az egymás iránti szolidaritás.

Irodalomjegyzék

Bene Márton (2017): Egymásra hangolva. A Facebook információforrássá válásának hatása az egyetemista fiatalok politikai viselkedésére. In: (Szabó – Oross, szerk.) *Csendesek vagy lázadók? - A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015)*. Szeged, Belvedere könyvek. Belvedere Meridionale, MTA TK PTI. 52–78. pp.

Bíró-Nagy András – Szabó Andrea (2021): *Magyar Fiatalok 2021. Elégedetlenség, polarizáció, EU-pártiság*. Budapest, Friedrich-Ebert-Stiftung. 56–77. pp.

Bognár Adrienn – Szabó Andrea (2017): Politikai szocializációs modellek Magyarországon, 1990–2016. In: (Szabó – Oross, szerk.) *Csendesek vagy lázadók? - A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015)*. Szeged, Belvedere könyvek. Belvedere Meridionale, MTA TK PTI. 16–36. pp.

Böcskei Balázs – Német Szilvi (2021): *Toxikus technokultúrák és digitális politika*. Budapest, Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet és Napvilág Kiadó.

Csákó Mihály (2011): Állampolgárokat nevel-e az iskola? In: (Bauer – Szabó, szerk.) *Arcatlan (?) nemzedék Ifjúság 2000–2010*. Belvedere Meridionale Kiadó, Szeged. 101–113. pp.

Fekete Mariann (2021): Megkoronázott sebezhetőségek - avagy a fiatalság új típusú megjelenése. *Iskolakultúra* 31(2) 54–75. pp. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.02.54>

Kálóczi Krisztián (2014): Politikai apátia, passzió és bizonytalanság a magyar felsőoktatási hallgatók körében. In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 228–241. pp.

Kerpel-Fronius Balázs – Nagy Ádám – Fazekas Elek (2022): Önkéntesség, civilség, ifjúsági szakma. In: (Nagy, szerk.) *A lábjegyzeten is túl Magyar Ifjúságkutatás 2020*. Budapest, Szociális Demokráciáért Intézet - Excenter Kutatóközpont. 349–364. pp.

Kovács Tamás (2014): Mit jelent a demokrácia a magyar egyetemisták és főiskolások számára? In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 40–57. pp.

Laki László – Szabó Andrea (2014): Mi lehet a magyar fiatalok demokráciaszkepszise mögött? In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 18–39. pp.

Marián Béla (2022): A 15–29 évesek politikai, közéleti véleményei. In: (Nagy, szerk.) *A lábjegyzeten is túl Magyar Ifjúságkutatás 2020*. Budapest, Szociális Demokráciáért Intézet - Excenter Kutatóközpont. 219–258. pp.

Nagy Ádám – Fekete Mariann (2020): OK, Zoomer - a digitális tanulás problémái. *Opus & Educatio* 7. évf. 3. sz. 203–207. pp.

Patkós Veronika - Szántó András (2021): Jobban tudják-e az okos szavazók? Az iskolázottság, a hírfogyasztás és a politikai érdeklődés szerepe a pártos elfoglaltság alakulásában. In: *Politikatudományi Szemle XXIX/4.* 55–75. pp. <https://doi.org/10.30718/POL-TUD.HU.2020.4.55>

Oross Dániel – Szabó Andrea (2014): A demokratikus részvétel tendenciái a magyar naplali tagozatos hallgatók körében. In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében.* Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 72–102. pp.

Oross Dániel – Szabó Andrea (2017): Trendek a magyar egyetemisták és főiskolások politikai részvételében, 2011–2015. In: Szabó – Oross (szerk.) *Csendesek vagy lázadók? - A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015).* Szeged, Belvedere könyvek. Belvedere Meridionale, MTA TK PTI. 102–124. pp.

Sloam, James (2016): Diversity and Voice: the Political Participation of Young People in the European Union. In: *British Journal of Politics & International Relations*, 2016/18 (3). <https://doi.org/10.1177/1369148116647176>

Szabó Andrea (2014): A kutatás módszertana. In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében.* Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 13–17. pp.

Szabó Andrea (2014): Előszó. In: (Szabó, szerk.) *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia-radikalizmus-posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében.* Budapest-Szeged, Belvedere Meridionale-MTA TK PTI. 7–12. pp.

Szabó Andrea – Kern Tamás (2011): A magyar fiatalok politikai aktivitása. In: (Bauer-Szabó, szerk.) *Arctalan (?) nemzedék Ifjúság 2000–2010.* Szeged, Belvedere Meridionale. 37–80. pp.

Szabó Andrea – Oross Dániel (2021): Változó világ - állandó értékek. Az ifjúság politikai érdeklődésének és politikai értékrendjének változása. In: (Székely, szerk.) *Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején. Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 eredményeiről.* Budapest, Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft. 211–235. pp.

Székely Levente (2017): Digitális részvételi kultúra - aktív és csendes új generáció. In: (Szabó – Oross, szerk.) *Csendesek vagy lázadók? – A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015).* Szeged, Belvedere könyvek. Belvedere Meridionale, MTA TK PTI. 37–51. pp.

Uherkovich Orsolya Réka (2017): A jövő állampolgárai - a fiatalok részvétele a társadalomban. In: *Educatio* 26 (1). 141–145. pp. <https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.1.14>

Weiss, Julia (2020): What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. In: *Front. Polit. Sci.* 2:1. <https://doi.org/10.3389/fpos.2020.00001>

Melléletek

	Mennyire érdeklí Önt a politika?					Össze- sen
	1 - egyáltalán nem érdeklí	2	3	4	5 - nagyon érdeklí	
Budapest	150	165	326	185	54	880
	17%	19%	37%	21%	6%	100%
megyei jogú város, megyeszékhely	428	306	487	279	48	1548
	28%	20%	31%	18%	3%	100%
város	592	427	612	290	113	2034
	29%	21%	30%	14%	6%	100%
község	651	425	753	258	66	2153
	30%	20%	35%	12%	3%	100%
Összesen	1821	1323	2178	1012	281	6615
	28%	20%	33%	15%	4%	100%

1. számú melléklet - A kérdezett lakóhelyének településtípusa és a politikai érdeklődés közötti kapcsolat (n=6615)

	Mennyire érdeklí Önt a politika?					Össze- sen
	1 – egyáltalán nem érdeklí	2	3	4	5 - nagyon ér- deklí	
18–19 éves	372	190	281	126	29	998
	37%	19%	28%	13%	3%	100%
20–24 éves	678	512	833	375	106	2504
	27%	21%	33%	15%	4%	100%
25–29 éves	771	621	1064	511	146	3113
	25%	20%	34%	16%	5%	100%
Összesen	1821	1323	2178	1012	281	6615
	28%	20%	33%	15%	4%	100%

2. számú melléklet - A kérdezett életkora és a politikai érdeklődés közötti kapcsolat (n=6615)

	Mennyire érdeklő Önt a politika?					Össze- sen
	1 – egyáltalán nem érdeklő	2	3	4	5 - nagyon érdeklő	
8 általános osztály vagy annál kevesebb	426	163	226	103	21	939
	45%	17%	24%	11%	2%	100%
szakmunkás végzettség	421	301	508	153	48	1431
	29%	21%	35%	11%	3%	100%
érettségi	853	755	1274	630	169	3681
	23%	21%	35%	17%	5%	100%
diploma, PhD	121	104	170	126	43	564
	21%	18%	30%	22%	8%	100%
Összesen	1821	1323	2178	1012	281	6615
	28%	20%	33%	15%	4%	100%

3. számú melléklet - A kérdezett iskolai végzettsége és a politikai érdeklődés közötti kapcsolat (n=6615)

	Mennyire érdeklő Önt a politika?					Össze- sen
	1 – egyáltalán nem érdeklő	2	3	4	5 – nagyon érdeklő	
férfi	833	650	1154	567	181	3385
	25%	19%	34%	17%	5%	100%
nő	988	673	1024	445	100	3230
	30%	21%	32%	14%	3%	100%
Összesen	1821	1323	2178	1012	281	6615
	28%	20%	33%	15%	4%	100%

4. számú melléklet - A kérdezett neme és a politikai érdeklődés közötti kapcsolat (n=6615)

	Mennyire érdeklő Önt a politika?					Össze- sen
	1 – egyáltalán nem érdeklő	2	3	4	5– nagyon érdeklő	
alsó társadalmi csoport	220	61	108	57	14	460
	48%	13%	23%	13%	3%	100%
alsóközép társadalmi csoport	660	492	723	333	100	2308
	29%	21%	31%	15%	4%	100%
középső társadalmi csoport	831	697	1198	542	137	3405
	25%	20%	35%	16%	4%	100%
felsőközép- és felső társadalmi csoport	72	64	119	59	26	340
	21%	19%	35%	17%	8%	100%
Összesen	1783	1314	2148	991	277	6513
	28%	20%	33%	15%	4%	100%

5. számú melléklet - A kérdezett társadalmi státusza és a politikai érdeklődés közötti kapcsolat (n=6513)

	Mennyire ért Ön egyet az alábbi állításokkal? : A hozzám hasonló embereknek nincs dolga a politikával.					Össze- sen
	Egyáltalán nem	2	3	4	Teljes mér- tétkben	
8 általános osztály vagy annál keve- sebb	14	21	63	70	69	237
	6%	9%	27%	29%	29%	100%
szakmunkás végzettség	27	34	126	113	54	354
	8%	10%	35%	32%	15%	100%
érettségi	113	128	302	262	122	927
	12,2%	13,8%	32,6%	28,3%	13,2%	100,0%
diploma, PhD	17	16	47	35	15	130
	13%	12%	36%	27%	12%	100%
Összesen	171	199	538	480	260	1648
	10%	12%	33%	29%	16%	100%

6. számú melléklet - A kérdezett iskolai végzettsége és a 'A hozzám hasonló embereknek nincs dolga a politikával' változó közötti kapcsolat (n=1648)

	Politikai kérdésekben Ön mennyire ért egyet a szüleivel?					Összesen
	mindkét szülőjével egyetért	csak az egyik szülőjével ért egyet	részben egyetért velük, részben nem	egyikőjükkel sem ért egyet	nem ismeri a szülei politikai nézeteit	
8 általános osztály vagy annál kevesebb	354	143	210	61	129	897
	40%	16%	23%	7%	14%	100%
szakmunkás végzettség	567	247	380	116	96	1406
	40%	18%	27%	8%	7%	100%
érettségi	1683	556	894	266	215	3614
	47%	15%	25%	7%	6%	100%
diploma, PhD	263	70	159	30	33	555
	47%	13%	29%	5%	6%	100%
Összesen	2867	1016	1643	473	473	6472
	44%	16%	26%	7%	7%	100%

7. számú melléklet - A kérdezett iskolai végzettsége és a szülőkkal politikai kérdésekben vett egyetértés közötti kapcsolat (n=6472)

	Politikai kérdésekben Ön mennyire ért egyet a szüleivel?					Összesen
	mindkét szülőjével egyetért	csak az egyik szülőjével ért egyet	részben egyetért velük, részben nem	egyikőjükkel sem ért egyet	nem ismeri a szülei politikai nézeteit	
alsó társadalmi csoport	117	62	138	60	72	449
	26%	14%	31%	13%	16%	100%
alsóközép társadalmi csoport	917	345	638	181	174	2255
	41%	15%	28%	8%	8%	100%
középső társadalmi csoport	1642	542	771	195	200	3350
	49%	16%	23%	6%	6%	100%
felsőközép- és felső társadalmi csoport	166	57	64	25	17	329
	51%	17%	19%	8%	5%	100%
Összesen	2842	1006	1611	461	463	6383
	45%	16%	25%	7%	7%	100%

8. számú melléklet – A kérdezett társadalmi státusza és szülőikkel politikai kérdésekben vett egyetértés közötti kapcsolat (n=6383)

Függő változó: Mennyire érdekli Önt a politika?

Eredet	négyzetes összeg	szabad-ságfok	négyzetes átlag	F	szignifikancia
Pontos modell	640.619 ^a	8	80,077	63,565	0,000
Metszet	10010,842	1	10010,842	7946,541	0,000
közéleti témák említése barátokkal	75,786	2	37,893	30,079	0,000
politikai szempontból aktív barát	117,903	2	58,952	46,795	0,000
közéleti témák említése barátokkal * politikai szempontból aktív barát	34,571	4	8,643	6,861	0,000
Hiba	8065,070	6402	1,260		
Összesen	48363,000	6411			
Pontos összesen	8705,688	6410			

a. R-négyzet = .074 (beállított R-négyzet = .072)

9. számú melléklet - A politikai érdeklődésre külön-külön és együtt is hatással van a barátokkal közéletéről folytatott beszélgetés és az aktív barát léte

Függő változó: Mennyire érdeklí a politika?

Eredet	négyszetes összeg	szab- ad- ságfok	négyszete- s átlag	F	szig- nifi- kancia
Pontos modell	653.843 ^a	14	46,703	37,242	0,000
Metszet	7322,740	1	7322,740	5839,306	0,000
egyetértés a szülők véleményével a politikáról	106,082	4	26,520	21,148	0,000
közéleti témák említése a családban	57,201	2	28,600	22,807	0,000
egyetértés a szülők véleményével a politikáról * közéleti témák említése a családban	66,795	8	8,349	6,658	0,000
Hiba	8035,907	6408	1,254		
Összesen	48831,000	6423			
Pontos összesen	8689,750	6422			

a. R-négyszet = .075 (beállított R-négyszet = .073)

10. számú melléklet - Az egyén politikai érdeklődésére külön-külön és együtt is hatással van a szülők véleményével való egyetértés a politikáról és a közéletéről folytatott beszélgetések gyakorisága

	Van-e olyan közeli barátja, ismerőse, aki kifejezetten aktív politikai szempontból (pl. rendszeresen állást foglal közéleti kérdésekben, politikai jellegű rendezvényekre jár, stb.)?			Össze- sen
	igen, több ilyen közeli barátja ismerőse is van	igen, egy	egy sem	
Budapest	111	189	555	855
	13,0%	22,1%	64,9%	100,0%
megyei jogú város, megyeszékhely	223	263	1009	1495
	14,9%	17,6%	67,5%	100,0%
város	219	363	1402	1984
	11,0%	18,3%	70,7%	100,0%
község	213	366	1537	2116
	10,1%	17,3%	72,6%	100,0%
Összesen	766	1181	4503	6450
	11,9%	18,3%	69,8%	100,0%

11. számú melléklet - A kérdezett lakóhelyének településtípusa és a politikai szempontból aktív barát léte közötti kapcsolat (n=6450)